

2.

A' Lyrica Poësis' okai 's a' Lyricusok.

GRÓF DESSEYFFY AURELHEZ és MÁRCELLHEZ.

Non obstant hac disciplinae per illas euntibus, sed circa illas haerentibus.

Quintilianus.

1.

A' teremő Genius, melly Moeonist a' feltalálásra, Anthusát a' férfias bátor követésre megihlette, alig-ha el-nem-érhetetlen. — Az Eruditio és Psychologia már Századoktól fogva törekedik annak hatását kifejteni. A' Geniek, az Eruditótól szabott kört is el nem hagyva, csak sajáttatják Munkájokkal az elérhetetlent; 's temérdek fáradság 's utánnozás egy távol pontból imádja a' két halhatatlant; 's ha közelit is valamennyire, erőtleniséget érezve lankadoz.

2.

A' heves gondatlan kész, a' lehetőséget képzelve, Honnából Hellást és Rómát, — Hőseiből Herósokat álmódván, — törekedő Honnosait a' két Nemzet' nagy fiaihoz hasonlítani, 's gyermekesen örvend a' képzelhetetlen eltalálásnak. Az utánnazó sokaság tapsol, hogy csudáltjai a' hasonlításban is nagyok, és semmiszerű nagyságot nem értvén, azt állatja, hogy arányán áll. Hijában igyekszik az Eruditio és Kritika felfedezni a' tévedést; — irtózik édes tévedésén felhagyni.

3.

A' gondatlanabbul kevésbé Rész még többet mer. A' jelenvaló tónus' kritikájával áltutván Hellást és Rómát, 's nem lévén képes az Egész' és Romokból a' két győzhetlent csak gyanítani is, — bután merész azokat időnk' tónusából vizsgálva megítélni, 's vad örömmel ujongat az apró hijánosságnak, melyet a' Geniek az Egész' fennebb tökéletére törekedvén, vagy abban felejtettek, vagy az időre bíztak. Itt' kezdődött a' bizakodás, és hasztalan vágyás; melly a' helyett, hogy az igyekezetet és törekedést tüzelné, a' gyermekkel a' prometheosi szövetneket megkedvelteti, 's vakon merni tanítja.

4.

Ezen eszelősködések' megczáfolásának itt' helye nem lehet. A' kik ezen két Nemzet' tulajdonát a' Claszcicus Irókból láthatják, azok elevenen képzelhetik, mennyire nagy és fellengő az, a' mi benne hasonlíthatatlan tűzre lobbantja a' gondos olvasót; — a' kik őket nem ismerhetik, hijában olvasnának egy ilyen tárgyról, melly a' szükséges

ismeretek nélkül érthetetlen. Azokra nézve vélem hasznosnak az ilyen Értekezést, kikben a' nevezett elő-ítéletek még annyi gyökeret nem vertek; hogy minden további vi'sgálódást 's megfontolót igyekezetet szükségtelennek tartsanak. — Én itt is a' Görög Genie' kifejtődése okai' sajdításában *) választott pontból nézem a' Lyrica Poësis.

A' Lyrica Poësis a' Helleneknél.

1.

A' Hellenek' köz-érzése, eredetéről való elő-ítéletei, vallásos mysterionjai, nemzeti egybe-köttetései, a' köz Honn iránt való indulat, az egész Nemzetnek a' külső Nemzetekénél fennebb állapotja, 's a' honni művelődésre egy hasonlíthatatlan rugó — a' köz-játékok, azoknak tárgyai, Státusainak viszont-hatása 'sa't. a' Honnt minden tagjainak egy olly arány-pontból mutatták, melyben a' Honnost egy szünhetetlen igyekezet és törekedés hevitette a' Hazával egygyütt egy fennebb nemű tökéletre vonulni. A' visszabukás' félelme csak a' gyávtá rettenthette; — a' köz-érzés az igyekezet' arányán való csalhatatlan megállapodhatásán felyül mindég egy nagyobb tökéletű ideált sajdított, — 's bátor volt hinni, hogy férjfiásan meggyőzvé minden akadályt, azt eléri.

2.

Ezen állapot, — az Egésznek elő-ítéletén épülve is, — meg nem szünhetett határozható lenni. A' más Nemzetek' némelly tekintetben-való nagysága 's tökéletessége nagyobbára az utazó Hellené 's leginkább az Historikusé maradt: az Eruditio azt csak dátumoknak nézte. — Hellás minden gyermekeit tulajdon arányánál egygyesítvén, az idegent vagy kizárta, vagy úgy honnosította, hogy a' szerencsés alkalmaztatás és forma által idegennek lenni megszűnt. Azon elő-ítélete, hogy az Istenek' hatalmasabbjai csak őt kedvellik, minden utánnozástól eltartóztatta. Minémű halhatatlan is adhatott volna kedveltjeinek főbb hatalmat, mint Zeusz a' Gigás-ölő, — 'stökéletesebb tanácsot és férjfiásb' bátorságot Pallás-Athéna 's Aresnél?

3.

A' Nemzet' viseltt dolgaival, a' Herósok' és derék Honnosok' dicsősségével nevekedő nemzeti virtus a' Helleneket tüzelvén, önnönére ismértette a' férjfiat is, kit a' Muzsák, a' Honn'szeretete és dicsőssége a' Szép' és Nagy' örökösítésére lobbantottak. A' fennebb Istenek részt vettek Hellásnak minden tetteiből, a' tanács és erő, a' cél és törekedés tőlök eredett, — Ananke (fátum) a' Halhatatlant 's a' Halandót egyformán gátolhatta; — de a' virtus dicsőssége semmibetüntette a' fájdalmat és halált. A' Hellen' személyes nagyságát Ananke el nem rettenthette; ő bátor volt törekedni, míg a' Moirák (Pariák) engedték — egy arányra törekedni halhatatlan segédjeivel, — 's nagy volt oda menni a' Hon-

*) Ezen Értekezésem a' Tragoediáról valóval, 's még eggy mással az Erdélyi Múzeumban kijöttek; de a' nyomtatás helye' isvoltsága miatt ollyan hibásan, hogy alig tudtam sok részben reájok eszmérni. Alig van egy Lap, mely egészen érthető lenne.

nért, a' honnan vissza-jövetelt nem reménylhetett; 's dicsőssége egy lévén az Istenekével 's Honnával, nevét a' Honn' Muzsái és Poéták zengették.

4.

A' Genie egy fennebb tökéletben érezvén az Istenek' 's Herószok' nagyságát és jótévőségét, 's mint Honnos, a' Hazáért 's annak segédjeiért égven, hol önthette-ki fellengő gondolatit méltóbban, mint azon gyűlésekben, a' hol Hellás isteni 's herósi jól-tévőjít legfényesebben tisztelte? — A' Mythologia, melly a' Poétának, — a' Honn Poétájának lelkét Olympos' 's a' Haza Herósaí' történeteivel eltöltötte, a' phantáziának olyan regiojába' emelkedett a' Geniével, mellyben, előtte álván a' hatás' és tökélet' legfennebb ideálja, azt a' valóval a' lehetőségig egybe-köthette. Egy igazán derék Honnos' nagysága, a' bátran kiállott veszedelmek, a' férjfiás szenvedés, mellyek egyedül tehetők a' honnos Hellást csudálkozóvá, a' Hellenek a' Nemzet' játékaiban való fáradságát és törekedéseit 's dicsőségre — annál nagyobb fényben mutatták; mennél kisebb volt az Aristeion (virtus-jutalom) a' Honn' megtartásából és főbb pontra-viteléből eredett dicsőségénél a' férjfiúnak.

5.

A' Poéta Hellást, az Isteneket 's Herószokat 's Honn' derékjeit ezen pontból látván, minémű más tűzre lobbanhatott benne az Entheos, mint arra, — hogy méllyen érezvén a' Hazát és Nikét (győzedelmet) az Isteneket 's a' férjfiás Honn-védőt Olymposon lássa; — hogy a' csudálkozó 's deréket szülő Haza büszke légyen illy annyának lenni, 's bátran reménylje, hogy virágzása', nyugodalma' és bátorsága' akadályait meggyőzven, csak előbbi fennségét vihesse föbbre. — Így zengette a' Lyra mellett Pindaros a' férjfiat, 's Isteneivel és Nagygyaival tűzbe jött Entheosa őt' fenn Ideáljába vitte, 's ez, mint-egy honnosítván, Hellásnak — csak a' Halhatatlanoknál kisebb Hellásnak háláját Olymposra emelte.

6.

A' pindárosi lélek főbb tulajdona a' tárgynak, sebes által-látása, a' Tettnek és Erőnek villám elértése. Ezen Genie egy olyan Nemzetben fejlődött-ki, mellynek köz-érzésében annyira egy célra egygyesült minden, a' mi a' lehető tökéletességet eszközölhetette, hogy az majd csak-nem mérték pontja minden lehető nemzeti felsőbb művelődésnek. Hellást csak elgondolni is — már elég ösztönnek látszik annyira elfogódni egy többreható léleknek, hogy-ha ezen tárgyra kiterjedni abban elég virtus van, az a' phantáziával egygyesülve, Hellást egy fenn körből csudálja. Az Eruditio és honnosabb művelődés ezt sokakban megmutatta. — Mit véljünk arról, kit a' Muzsa már születésekor a' halhatatlanságra megihlett; — ki a' Hazák' legszebbikében születvén, alig kezdette a' lételt érezni, 's azonnal a' honni tónussal nevedett benne Arete (virtus) — a' dicső tettekre serkentő; 's a' Haza' herószai 's férjfiái, mint egymással hasonlítható példák vonhatták magokra a' sebesen fejlődő Genie figyelmét? — Ő érezte, hogy Hymnosai által fejlődhetik-ki az Istenek' 's Herószok' ideálja a' nagyra emelkedett Nemzet előtt; — a' négy Játék' derékjai a' Lyra mellett énekeltetve látszanak Olymposra törekedni; — 's Hellás, — a' férjfiakat szülő Hellás istenibb tűzre 's tettekre hevült Pindarossal. — Ő szállította-meg előb'ször a' Lyrát, — mellynek hangja a' Honn' Hymnusával Zeüsig hatván, a' langra gerjedő

meny-köveket kioltja; — mellyért Zeűsz a' Titánokat elfelejti, 's a' hatalommal hozzá-közelítő Hellást kegygyel nézi, — és megengedi, hogy Herósaí Olympost szomjúhozzák.

7.

Pindaros' némelly helyeken reánk néz'te homályos; már a' régi Scholiasták szükségnek látták értelmét felfedezni: 's még is sok maradt benne, a' mit az Eruditio talán soha sem fedez-fel. — Valamint a' többi Irókban, úgy benne is sok vagyon annyira átláthatatlan, hogy azt csak a' bellyebb-ható lélek ismeri homályosnak. Ezen homály nem a' nyelvben, — nem némelly szabadabb fellengésben, 's egy mellyék tárgyról a' másra való villám ált-szökésben áll, mert ezeket az Eruditio már eléggé kivilágosította; — hanem olly arányozatokban, mellynek dátumai a' Nemzet' geniusával egygyütt eltűntek. — Róma, az utánna nevedő, még némüképen azokat érthette; annál is inkább, hogy a' Horátius' Századjában alig-ha vágya nem volt Hellással egygyeződni; — de Anthusa, a' Márs' Leánya, Pallás-Athenát főbb módon nem imádhatta. Ő Rómának csak egyszer sajdította megjelenni, midőn az alacsony hízelkedés Augusztust a' mennyei tanács' és virtus bárájának hirdette. Pallás-Athena büszke volt Hellásnak háláját elfogadni; — alacsony hízelkedésre nem sovárgott.

8.

Még Pallás-Athena szép Várát a' mívelődés' fő pontjára nem vitte; még Nike Hellásban, hol az egy, hol a' más gyülekezetnek adta a' koszorút; — még az Istenek magok is alig sajdították Hellás' jövendő tökéletét; — azt egyedül Ananke tudta. — Pallás-Athena meg nem szűnt törekedni a' Nemzet' dicsősségére, 's már Olympos csudálta jövendő lak-helyét, 's a' virtuosos Hellent. — A' Test és Lélek hevesen fejlődött-ki; a' győzöt és férjfiat, a' Honn-védőt és boldogított a' Hellen férjfiásan csudálta, 's a' Poéta az Olymposi sugároknak engedve a' Lyrával főbb tökéletre, hasonlíthatatlanabb tettekre buzdította Hellást; — Ő mutatta-meg, ki méltó a' halhatatlanságra és követésre, kit kell a' bátran törekedőnek fellyúl-múlni!

9.

Valamint az Eposban és Tragoediában, úgy a' Lyrica Poésisban is a' tárgynak egy fennségből kell a' Poétára hatni. Hellásnak honni tónusa, a' tetteknek a' Hazával egybekötött nagysága és fennsége, 's a' személyes virtusnak szép aránya, mozgásba hozván az Enthoszt, és a' Poétát ellen-állhatatlanul elragadván, egy olyan fenn régióba vitte, a' hová őt követni a' kisebbek ellankadtak. Ezen neméről a' Poésisnek mi csak Pindarost ismerhetjük, — Alkaiosnak csak romjai maradtak meg. — Pindaros még küszködött a' nyelvvel; — merész gondolati és célzásai csak azon nyelvben ümölhettek, melly nem a' társasági, hanem a' Herósoké lehetett, — és csak azt ragadhatta maga után, kiben a' lélek és bátorság vagy a' tettekkel fejlődött-ki, vagy virtuosos volt kifejtődni. A' Hellenek' gyülekezetében a' köz-érzés meglévén a' többekben, ez azt magához vonta, a' ki büszke tudott lenni Hellennek. Ő reá talán más helyen a' Honn' dicsérete soha-sem mosolygott volna; Hellásban érezni kellett a' dicsőt, — Pindaros halhatatlanná tette a' fáradót, — őt a' dicsőt szomjúhozó Hellen értette.

10.

A' Lyricosnak minél kevesebb idő alatt kellett az Éneket elvégezni. A' Strophe, Antistrophe, és Epodosz a' gyülekezetre néz'tt voltak. A' Hymnos' vagy Ode' nagy és fenn tárgyát a' Poéta érezvén, fellengő Enthusiasmosában elfelejtette a' rendet: — ő Hellásnak, a' nagyra-termettnek énekelt. Hellás a' szent tüzet sajtóván hasonló tűzre gerjedett, 's a' merre a' Poéta' tüzes phantáziája hevítette, bátran ment. A' honni Játék egyes tárgya másnak helyt adott; — Pindaros a' mások' tettét is halhatatlanította; de a' Tettek 's Derékek a' Nemzetben voltak; — azok az Arete' kifejtődései voltak; — megmutatták minémű grádicsokon fellengett fellyebb a' Honn' virtusa, kik adták a' halhatatlanabb példákat; — 's azért Hellás a' poétai tökéletet Pindaros által örökösíteni égett. Ezen Genie se szűnt-meg Hellást a' halhatatlan érdemre hevíteni; — Hellásnak szép Százada benne honni Nagyságát látta. Az ő Munkáit ismerni 's érezni kellett minden Hellennek, — azokat a' Haza a' jövődő Honnosnak énekelte, — általok akarta azt a' Nagyság' ideáljával eltölteni.

11.

A' Kallimakhos' és Homeridák' Hymnosai csak egy Halhatatlannak énekeltettek. Azokban a' tűz kissébb, 's az Eruditio sincsen kizárva. Ők nem az Olymposhoz küszöbölt győzött tüzelték fennebb tettek; hanem a' Nagyot és Jól-tévőt énekelték. Előttük is állott az Olymposi Arete. — Már a' Halhatatlanok majd minden tetteiket énekelték az elsőbbség; kevés volt, a' mi újat 's nem hallottat lehetett azokról mondani. Külömben is, a' nagyobb Geniek által, annyira egybe-folyt Olymposnak 's Hellásnak fennsége, hogy Pindaros és egy más nemből Homeros majd mindent egybe-foglaltak. A' Honntól valamennyire különböző Olympos csak Hesodos után vehették tárggyul a' Poéták; 's ennél fogva csak a' phantázia volt benne a' főbb; — benne az Entheost nem a' Honn' férjfiái hozták langba, — mint Pindarosban.

12.

Tyrtaiost egy pindarosi fennség lelkesítette. Ő nem a' győzött halhatatlanította; hanem feltűzte a' férjfiú szomját a' dicsőre. Az ideál, mely előtte levegett, — mely őt magán felyül-emelte, a' honni és személyes derékség volt. Ez hevítette-fel a' férjfiat a' merész arányra, ez győzte-meg a' félelmet, 's merész vágyat férjfiat bátorságra változtatta. A' Virtus és Nike bátorítva mosolygott rája 's férjfiakra: Tyrtaios mutaltam meg előb'ször, hogy a' Genie a' Honnat érezve bátran merhet; — hogy a' Haza' szép aránya a' Genie' virtusát Hellásával egygyesítheti. — Elszégyenlette a' kevély Enyelgő, hogy a' Poétát kinevette, 's örvendett az alkalmatosságnak, ha részt vehetett a' dicsőségből.

13.

Hellásnak férjfiason nagy tónusa a' lelkihatásnak is pályát nyitott. Vallyon a' szépség (καλλος) nem segítette e ott a' versengő' győzedelmét? — Myrtis egyszerre tanította Korinnát és Pindarost; ezt a' vetélkedésben Korinna hétszer győzte-meg. A' győzést tárggya nem ismeretes, — egyedül a' büszke győzelem ismeretes és a' dicsőség. — A'

Lyrica Poésis' fennebb neméből még Sapphónak, Aristotelesnek 's Erinnának énekelhetni egész darabjait. Ezek nem pindarosi darabok. Az elsőjében még is fenn leveg az érező tűz és vágyás, még senki sem volt, a' kit magával nem ragadott valaha, az indulatnak egy határtalan virtusa hat azokban; — számtalanszor olvasva, számtalan nem ismért fenségbe emeli a' lelket.

14.

Aristotelesnek Paianja Aretét magasztalja é inkább vagy imádja, kétséges. Néki más senkje sem volt, a' kit istenítene. A' Haza' derékei már halhatatlanítottak; — a' fájolni kezdő Hellen már hizelkedni is alacsonyodott. Aristotelesből a' Genie egyszerre kitört, 's Aretének, a' Hellást elhagyó Aretének, a' szép Hymnost utoljára zengette. — Erinnának Odája vagy az Erőhöz (ῥώμη) vagy Rómához vagy; abban a' tűz séríftas, és felettíthető. Egy ilyen személyesített tárgyban, úgy látszik, felyül-haladhatlan. Pallás-Athene szép vára' szebb napjaiban külföldben nem énekel! Egy ilyen erőt csak Hellás ismért. Hellásnak vágya volt állapotjával megvívni 's fellyebb menni.

15.

A' Dithyrambosokat előbb kell vala neveznem; de ezekből semmi sem jött időnkig. Talán a' művelődés' szelidebb Geniusa abban elég érdemet nem talált. Hellásnak századokig-ható izlése azokban is feltalálta volna a' tökéletest. Ha érzésem felette meg nem csal, Anakreonnak egynehány Odái és a' Skolionok műveltebb nemei a' Dithyrambosnak. Dionysos, az öröm-hozó, nem csapta-meg mindég Thyrsosával az Ünnepest; a' kimívelt idő szelidebb elragadtatást kívánt, 's Anakreont adta Hellásnak a' Muzsa. A' műveletlen rész azután is dühösködött a' Mainásokkal; de Hellás, a' szépért égő, isteniebb örömet érzett. A' Skolion már az Dithyrambos' idejében megvolt. A' Dionysossal eltölt Hellen hevezve sajdította magát; 's gyakran szerencsés volt az Entheos' szempillantatát eltalálni. Egyszerre öntötte ki a' gondolatot, 's mint honnos, a' Hazára 's nemzeti derékségre nézett. Ezen nemből Kallistratos csak magához lesz' vala hasonló, ha több Skolionjait nem írgylette volna az idő és hanyatló Hellás.

A' Rómaiaknál.

16.

Míg Hellás léfelét fenntartotta, Róma, az akkor nevedő, nem talált más Hazát, melyet követhetne. Hellás mindenfelé kiterjedt a' dicsőséggel: a' Kül-nemzetek' derékebbjei Hellásban gyanították azon főbb tökéletet, melyre őket alig ismért Geniوسok hevítették. Hellás a' legbüszkébb reménynek, a' legmerészebb vágyásnak is megfelelt. Néki semmi sem látszott lehetetlennek. A' lélek' és test' ereje' kifejtődései; az alig elérhető példák; a' Honnak 's egész Nemzetnek alkotványa; és a' mindenre kiterjedő 's mindent felfogó Genius ott látszott minden virtust legfennebb arányokra egygyesíteni. — Róma, még gyermek idejében látszott nagyra termeni; Anthusa a' legfényesebb győzedelmeket reménylette és kegygyel nézte Latiaris Jupiter az új Hazát; — csak Pallás-Athene gyűlölte még a' szűkevény Nemzetet 's irtodva nézett Anankéra. Venus Aeneis az Istenek' atyjára sokat hatott; ő a' Meny-dörgetöt ezer formára változtathatta. Júnó

Tropaia hijában győzte-meg kevélységét, midőn kérte Vénust, hogy szeretett Kárhágójában egyesítse a két dicsőséget. — Rómának épülni kellett.

17.

A' két Istenektől kedveltetett Város más arányra vonúlt, mint Hellás. Pallas-Athené örvendett a' választásnak. — A' Hellenek minden külső verekedés nélkül is leg-szerencsésebb lépéseket tettek a' honni hatalomra; ők az ellenséget csak semmivé tették; a' művelődést a' győzöttekhez bévinni lehetetlennek gondolták. Minémű Nemzet is fogadhatta volna el azon Világot, melyly Olymposról csak Hellásra látszott fényleni? — Azt egyedül Hellás bírhatta-meg. Róma is Hellástól előbb csak a' Törvényeket kérte; ő Pallás-Athenében csak az erőt és győzelmet; — a' honni rendet és bátorságot láthatta, Pallás-Athené csak Hellást kedvelte; őt csak Hellás ismérhette.

18.

Róma a' hadi győzelmet vette arálynak, lassan-lassan terjedett hatalma, melynek Kárhágó sokáig ellene szegezte magát. Kárhágó a' hatalmassal ki mert kelni; a' mindég győzelmezt Hannibál sokszor megrettentette. — Róma készült a' bosz-szúra; Cátónak 's a' Nemzetnek egyedül azon vágya volt, hogy Kárhágó pusztuljon. Scipió a' fényes győzelmet megtette. Már semmi sem álhatott ellent a' terjedő Rómának. — Hellás már nem volt. A' Hellenek nemzeti 's honni tonusok egybe - bomolván, Milciades', Leonidas' és Themisztoklesről nem gondolkozhattak; hizelkedve akarták barátjokká tenni Rómát; ő csak győzni tanult; — és Hellásnak romjai is eltűntek. — A' történet é, vagy rend? melyly utolsó valamennyire a' fél-vad Nemzetekhez is a' hatalommal egygyütt elment, valami nyomát hagyta a' művelődésnek; de a' Hellenek' nagyjait Róma kitanúlván a' győzelem után, a' még vágyható Hellást dühösen nyomta, hogy az elfajult Hellen' legkissebb tűzét is a' szenvedéssel kioltsa. Igy Róma, a' győzelem után is, még sokáig gyanakodott a' Hellenekre; annyira, hogy temérdek ereje' és séríftas nagysága mellett ámbár könnyen reá ismért volna arra, a' mi Hellásban nagy és követésre méltó volt valaha; még sem kívánt egyebet szép műveinél 's mívészeinél, hogy ezekkel a' Város ékeskedjék. A' győzelem által nyert arany és ezüst Istentől még rettegett Cató, ne hogy a' Rómaiak elfelejtkezvén a' cserép Istenekről, a' Honn hanyatlani kezdjen.

19.

Ezen állapotban alig merték a' nagyobb lelkek is reményleni, hogy a' szép művekkel Hellás' boldog ideje és literatúrája Rómában kedvet leljen. Azt ki-ki önnön gyönyörkődtetésére tanulta, vagy a' személyes haszonra; — abból köz-tönüssá az oratorián kívül semmi sem vált. Csak hanyatló idejében Rómának merte Ciceró és mások annak kellemeit 's tökéletét fejtegetni. Julius Caesar talán Periclese lett volna Rómának, ha azt határtalan hatalma el ne nyomja. Ő elesett, — 's egy más indulattal Ciceró is Cató is elesetek. Rómát egy oszlató erő fenyegette; a' győzelemhez szokott ügyét elfelejtve, még a' győzők között óhajtott lenni, Octaviánusnak kedvezett a' szerencse; — Rómán triumphált, 's a' nép Véd-istenének kiállotta.

20.

Ennius ugyan 's a' régi Tragicusok látszattak már az előtt valami ízlést venni Hellástól; de az sem tökéletes nem volt, sem a' hazaival nem egygyezett, annyira; hogy

munkáik inkább az újság' kecséért tetszettek; mint-sem azért, hogy a' férjias Rómát férjiasan gyönyörködtették volna; különbben érhetek volna valami tökéletre. Plautus és Terentius elég igyekezettel utánozták a' Helleneket; — egyedül Lucretius látta a' Hellási geniust.

21.

Augusztus a' Jánus' Templomát harmadszor bézárta. A' régen óhajtott nyugalom Rómára vissza-jönni látszott. A' nép csak azt óhajtotta; Augusztus Circust is kenyeret is adott. Ezen tette annyira elkötelezte a' sokaságot, hogy az előbbi állapot' vissza-állít-hatására minden szándék sikertelen lett. A' legtöbbre terjedő hatalom benne egyesítetett. O semmit el nem mulatott, a' mi a' nép' vágyát kielégíthette. A' nép semmitsem reményelt híjában. A' Provinciák, mellyeket az előtt vagy a' Had, vagy a' Praetorok elpusztítottak, egy kedvező állapotba léptek. — Rómának 's a' Birodalomnak minden részeiből a' Hála zengett; — mindenütt Oltár emeltetett a' Szabadítónak. — Augusztus játszott ezen indulattal; gyakran kieresztette kezéből a' hatalmat, hogy a' megrettenő sokaság hevesebb indulattal vissza-adja. — Rómában nem akart Isten lenni; elégnek vélte, ha a' Provinciák azon tiszteletet megadják. A' triumphusok' fénye úgy is eléggé megvakította már Rómát, 's eléggé tömjénezett az alávalóság.

22.

A' Birodalom' egész megfordulása után, Augusztus és Tanács-adója Maecenas — azon gondolatból e, hogy a' fény' és pompára szokott Rómát még inkább elszenderítsék? — vagy a' szépnak és nagynak szeretetével égve, Rómát minden igyekezettel és erővel ékesíteni akarták? — vagy pedig ezek által az előbbi geniust egészen kioltani szándékozták? — akár minémű okból, — Rómát legfényesebb épületekkel kezdték meg-
rakni. Az előbbeni 's most még inkább felkapó fény-űzés Hellásból majd mindent elhordott, a' mi a' Statuáriában és Picturában főbb rendű volt. Ez és a' nyugalom a' győzedelemre termett Róma' derekabb fiait — Hellásnak e'beli 's egyéb 'nagy tökéletű maradványaira figyelmetessé tették; 's a' Hellenek' Eruditiója Hellásnak eltűnt geniust Rómába vissza-hozni látszott. Az Augusztus' és Maecenas' udvari tónusok mindent, a' miben a' lélek' virtusa kitetszett, becsülni sajdítottak. Rómában a' tudományos művelődésnek senki sem lehetett becsülldője a' nélkül, hogy ezen két ember azt magához nem édesítette volna. Val. Messala, Manl. Torquatus, Lollius, Septimius, Virgilius, Varius 's a' t. nálok kész segédet és hathatós tüzelést találtak. — Róma egy Periklesi Századot látszott elérhetni.

23.

De valamint a' Szép művészségben; úgy a' kellem-tudományokban is, Róma nem annyira tanulta a' természetet, mint utánozta Hellást. Hellásban minden szép és nagy már kifejtődve látszott. A' nagyobb és kisebb rendű Geniek semmit sem hagytak a' természetből használatlanul. A' nagy és fenn példák az igyekezetet kevesebb törekedés-sel vezethették; — és tűzbe hozhatták a' Geniet, kinek főbbjei egy nem ismért tökéletet hamar elérni látszattak; — 's a' csudáلكozó és kevély Róma azt vélte, hogy benne a' Hellás' geniusa felebredett, hogy Hellást elhagyta 's Anthusát kezdette kedvelni.

24.

A' Lyrica Poésisban már az előtt Catullus a' Helleneket követve, bizonyos nemű tökéletességet ért-el. Ezen Poéta vagy virtusában bizakodni nem mert; vagy hajlandósága arra vitte, hogy az élet' kellemeit 's más apróbb tárgyakat végyen elejébe; azt nem látszik tenni, a' mit tehetett volna. — Ő a' Haza' Nagyjaiban győzedelmest alig ismért. Caesar és mások, kiknek kezeiknél volt a' hatalom és győzelem, a' hazát és birodalmát elnyomni gyanítottak; — Catullus a' mennyei Entheost ezeknek gunyolásokra vesztegette, 's alig sajdíthatta mejjében a' szikrát, melyly őt' egygy más idő-ponton, a' Honn' Nagyjait és Védőjít halhatatlanítani tüzelhette.

25.

Ezen kellemetes Poéta nem mindég utánnozte a' Helleneket; — úgy tetszik, a' hol utánnozni láttatik is, az inkább a' Hellenek' olvasásokból maradt benne. — Mert a' Sapphó' Odéje' fordításában is, ámbár minden ezen Poetriától legyen is; még is a' nyelv és a' tónus, melyly az Egészen leng, annyira Római, hogy abban lehetetlen az utánnozásnak legkissebb nyomát is találni. — A' könnyebb tárgyú Odarionok egészen az övéi. A' tárgyak, a' vesztebbek is, akkorsokakkal közbe voltak Rómában; — azokra nem volt szükség Hellástól kölcsönözni. — Az elegiai darabokban láthatóbb az utánnozás és szorossabb igyekezet; ámbár ezen elme a' limae labor-t nem igen kedvelhette; 's munkája többnyire egy sebes hevülésnek, és az időnek szüleményei. — Egy kedvező idő-ponton, és férjfiás törekedéssel Rómát szebb izlésre tanította volna. — Ennyire hathat az idő' szerencsés vagy szerencsétlen Geniusa a' Geniekre is!

26.

Horátzius, az Anthusa' imádója és Brutus' barátja, az Augusztus' Századjában jelent meg. Rómáé? vagy az egész emberi nemé? kétséges. Ezen egygyetlen-egygy, a' mi Hellásban és valaha talán Rómában is nagy, szép és fenn lehetett, tüzes lelkével fel foghatta és érthette. — Rómának állapotját, az előbbeniekből, ismérhetni. — Horátzius megtette azt, a' mit egy Hazáját hevesen szerető honnosnak megtenni szentebb kötelessége volt. A' győzelem az ellenkezés' lehetőségét is hasztalanította. Az Erőnek, — a' Nép' elő-ítéletén gyökeresedett erőnek engedni kellett, 's a' ki valaha a' Haza' és Brutus' intésére fegyvert ragadott, nem választhatta a' tellyesedhetlen arányt; hanem azt, — miképpen élhessen úgy, hogy a' rosszszat ne kénytelenítessék helyben-hagyni. — Ő a' honni alkotvány' változását soha helyben nem hagyta. — Nemes szabadsággal halhatatlanította azokat, kik a' Haza' ügyét felvették, ha igyekezetek szerencsétlen volt is, — Augusztusnak minden ajánlásait, — legkecsesebb ajánlásait is megvetette, — 's úgy élt, mint a' ki melyében hordozza boldogságát; — a' fény-üzés' csalfa kellemei közt is maga tudott lenni; magában mindenét feltalálni.

27.

Róma nem volt már az előbbeni. A' fő hatalommal annyira egybe-folyt az erő 's férjfiás bátorság, hogy ezeknek személyes érdemek alig maradtak. — Minden az Imperátor' auspiciuma alatt kezdődött; — 's ő vezethette egyedül a' triumphust. A' Legiók csak kötelességeket tettek a' legtüzesebb törekedésben is. Az ajándék csak az Imperá-

torhoz szorította a' Férjfiát; — a' Honnra és Nemzetre a' nagy tettek' dicsőssége alig terjedhetett; — 's Horátz csak az egygyetlen-egybe halmozott nagyságot láthatta; — annak a' Férjfiú csak segédje volt. — A' ki a' Honnak előbbi állásában maga triumphálhatott volna, Augusztus alatt alacsony kevély része lett az Imperátor' fényes triumphusának. — Anthusa' és Róma felett a' hízkelkedő hitványság más Istent ismért; a' ki valamint az előtt Róma Hellást; úgy ő is Rómát gyanakodva nyomta. — Ugy látszik, ez az oka, hogy Horátz; mint egy rettegve, nyult a' Pindarosi Lyrához; 's inkább azon tárgyakat énekelte, melyeket az erő' 's nagyság ideáljainál nevezhetni. — Kiterjedt a' kisebb nemű tárgyakra is; de az elsőben azon személyesített tökéleteket arányozta inkább, mint a' Honnak egy olyan Férjfiát, kiben azoknak főbb neme fénylene. — A' Mythos és Hellásnak Poétái 's tulajdon fenntökéltetű érzése a' Szép' és Nagy' ideáljaira vezették, — 's teremő lelke össze-tudta kötni a' Honnit Olympossal, — 's ámbár Rómának sokat tett Derékjeit nem látta; még is az erő' és férjfiás nagyság' ideáljaiban annyira halhatatlanította; hogy nehéz megítélni, vallyon, ha ő úgy, mint Pindaros, láthatta volna a' Hon' Derékjeit, nem hozhatta volna e Rómába, a' Hellenek' törekedésével egygyütt, Hellásnak tulajdon nagyságát 's fennmívelődését is?

28.

A' Horátz' emberi és honni karaktere ellen időnkben is, ez előtt is sok ellenvetések támadtak. Minden, a' ki igen elmésnek, vagy szerfelett honnosnak kívánt tartatni, azon felakadott, hogy Horátz a' Haza' elnyomóját Hellás' Herósaihoz magasztalta. — A' ki Rómának fellyebb irtt állását eléggé megfontolja, lehetetlen, ha csak ugyan heve el nem ragadja, hogy még is kárhoztassa a' Poétát; annál is inkább, mivel az Augusztus' hatalma által ő legkevesebbet nyerhetett; a' kit azonban nagy elméje és honni tüze az előtt sokra emelhetett volna. — Horátz az Imperátor' kedvezését nem csak nem kereste, sőt elég büszke volt ajánlását is megvetni. — Hogy' hízkelkedett az olyan, a' ki heves bátorsággal magasztalta Anthusa' győzedelmesit? kiknek férjfiás derékségek Rómát a' világ' Aszszonyává tették? — De azonban lehetetlen volt, hogy Horátz meg ne ismerje Augusztusnak a' rend' és honni nyugalom iránt való törekedését és Geniusát, mely azokat megállíthatta. Midőn ötet Herósokhoz hasonlítja, azt azért teszi inkább; mivel, valamint azoknak egy érdek volt, hogy az Emberi nemet a' szüntelen veszélyből és vadon életből emberiebb állapotba helyeztették; úgy Augusztus is a' honni versengéseknek, melyeknek jó végét már alig lehetett reményleni, véget vetett. — Ezért őt a' sokaság' vélekedése annyira istenítette; hogy a' ki azt meg nem ismerné, a' Haza ellen vétkesnek látszana.

29.

Külömben is, már a' rendet és nyugalmat, a' Tanácsot és Győzedelmet, Rómának fényes épületeit 's a' tudományok' némű-nemű gyarapodását látta a' Poéta, midőn Odájának tárgyává vette Augusztust. Továbbá, a' Római derék tulajdonnal egybefoglalt hellási Eruditio, ha mindjárt egy külömböző nemben is, — a' Szépnek és Nagynak arany-századát látszott eszközölni. — Ez, és a' győzelem tűzbe-hozhatta azon Hazafit is, ki valaha a' Rómán triumpháló ellen Brutussal fegyvert fogott. — De ezek

mellet, ki olvassa Horátziust egy kevés Psychológiával, hogy ezen szabad lélek' fél-lengő tűzét, midőn Rómának nagy Fiait halhatlanítja, el ne értse? — Nem vált e' kö-telességévé, a' Nemzetet egy tanács nélkül való merészségtől elrettenteni? — Ismérni azon hatalmat, melly a' Caesar megölettetése után, Rómában ennek férjfiás győzedel-mekkel nyert helyére fel mert állani? — Rómának erejét ezen állapottal össze-mérve, mit várhatott a' Genie a' Nemzettől? —

*Si pugnat extricata densis
Cerva plagis, erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus*
— — — — —
*Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners; timuitque mortem.
Hinc unde vitam sumeret incens,
Pacem duello miscuit.*

30.

Rómának előbbi alkotmányában a' Lyrica Poésis a' Hellenekéhez hasonlíthatott vol-na; de egy új formája kezdődött, melly Horátziust más arányra vitte. Ő alig gondol-hatván, hogy Hellási ideáljai Rómában valaha az individualis honnos Virtust fellyebb tűzeljék, nem annyira választja a' honni tónust, mint a' közönségesen emberit; — a' honnan nagy karakterei inkább az emberi nemet mivelő Herósoké, mint az individu-alis Honnosé. — Az Augusztus' Udvara 's az ezt arányzó köz-tónus, a' Genié törekedé-seit ha nem is képzelte egészen; az Eruditio' tárgyának, — legalább a' létele vesz-tett Rómának ezen törekedés honni tónusa nem volt. Ki lehetett Rómában nagy, ha nem volt Segédje az Imperátornak? — 'S a' kit hozzá hasonlónak mertek sajditani, nem tette é azonnal semmivé a' Proscriptio? — Nem tapsolt é az elfajult Nemzet, ha ilyen vakmerő elesett? — Nem imádta é a' tuteláre Nument? — Nem rettegett e' a' Ti-beris' kiázadásától, — 's a' mennykövektől, mellyek a' Capitoliumra csapnak?

31.

Az udvari tónus tsak Auguszttól 's barátjai gondolkozások' modjából eredvén, az egész Nemzetre el nem hatott. — Horátziust csak kedvező geniusa vezette arra, hogy Hellást megismérje; — az Augusztus' ideje csak annyiban hatott rája, a' mennyire lelke' bátor kiömlésének kedvezhetett. — A' tűz és Eruditio egy boldogabb inger'szü-leményei voltak, nem az idője. A' tárgyak' lehető nagyságai és fennségei ezen rendki-vül való Poéta által elfoglaltattak; — az utánna hevülő csak csudálhatta a'szerencsést — 's mivel az idő lejjebb esett, — a' Nagynak és Szépnek távolsága sebesen nőtt, 's elég szerencsésnek érzette magát, a' ki a' törekedés' nehézsége mellett is, a' halhatat-lant érteni kezdette. — Rómában a' Lyrica Poésis' fellengőbb neme Horátziussal szüle-tett 's vele holt; el.

32.

Horátzius a 'nyelv' correctiója' és a 'limae laborral Hellásnak minden Lyrai maradványait fellyül-mulja. Ritkán egyesült egy ilyen Genie a szorgalommal. Athene nem volt még legmivelőbb, mikor Pindoras Hellást istenítette. A' kritika nem kötötte még meg' a' fellengést: — Poésis a' gondolatok' meressége által a' nyelvnek uj és szokatlan Virtust adott. Az Oratoria későbbre nyerte a' tökéletet. — Rómában már Hortensius és Cicero az Oratoria' fennebb nemét megismérték, 's a' Nemzet mélyen érezte a' Szépet 's Nagyot ezen nemben is, midőn az Entheos Horátziust a' Lyrára hevezte. — Az Eruditio által megállított Kritika; — a' nyelv' oratori tökélete 's ennek köz-érzése alig engedte volna másnak a' büszke szabadságot, hogy ideáljainak egy uj és fellengő csapongást engedjen. Horátzius, elhagyván a' köz-érzést és a' nép' csudálkozását, tűzének szabadon engedett, — magának Pindarosi szárnyakat vett — 's fellyül lengett a' Nép' előítéletein, melynek tapsai őtet a' claszszikai dicsőségtől hátráltatták volna.

33.

Megvíván a' Római nyelvnek a' lyrai fellengésre való tehetlenségével, azon a' Hel-lenek' nyelve formájára segített. — Szerencsés Geniusa, 's barátjainak Eruditioja eléggé kedvezett a' bátor igyekezetnek. A' Néptől büszke volt nem függeni. A' tonus, mely Ode-jiben uralkodik, csak annyiban egy, hogy lehetetlen a' legkisebb töredékből is a' Geniet meg nem ismerni. — Ő minden tárgyra reá tudta nyomni a' claszszikai Jegyet. — Azomban a' dicső Nagyságot; az akkori állapot' Derékebbjeit egy tulajdon és pindárosi fellengés' test-vérhangján istenítte; — 's ha némely helyeken le is száll, azt a' reá-következő villámvirtus Olymposig ragadja.

34.

A' Morálnak a' honni derékséggel egybe-kötött tárgyai, nem a' boldog Rómát; hanem az elfajulót látszattak — nemesebb tűzre lobbantani. — Horátzius mindenütt mélyen érzi a' Honn' veszését és okot, mely a' Hazának és a' legnagyobb Férfiaknak arányait semmibe tünteti. — Rettegett, hogy Róma 's a' Capitolium talán egészen eldől, ha az Istenek Augustust a' Nemzetnek ne adják; a' ki a' vissza-vonó erőt a' lehetőségig egyesítse — és szerencsésebb arányra egyeztse. — Az előbbi idő 's állapot' Geniusa még sokakra hatott; — az elvesztett állapot' fájdalma nem szűnt-meg a' Triumphus' és Circus' pompáival; — a' henyé nyugalom a' törekedhető derékséget ki nem elégíthette. — Őket Horátzius, sok helyen, legalább egy filozofusi meg-győződésre vezetvén, a' Bülesek' nyugalomára intette. — A' Poésis ezen darabokban is tulajdon tónust kapott: Nem a' minden szerencsétlennel köz elkénszeredés és Resignátzió; hanem az önnön férfiaságban való megnyugovásra vezérli a' létele vesztett Hazáit. — Ki térhetett-meg — meg nem nyugodva Horátziustól? — Ki nem érezte vele édesebben a' boldogságot? — 's fájdalmát ki nem felejtette - el.

35.

A' honni erkölcs' legszorosabb principiumai mellett is, az idő 's talán az Ifjúság' pajkossága némely tárgyak' csintalanabb kifej-zésére vitték. — Ki fogjott állani, vallyon

nem hagyta é ki azokat tulajdon gyűjteményeiből? — Nem a' Leirók' és Sosiusok' haszon-keresése szerkeztette é egybe azokat? — Nem látjuk e ma is, hogy egy közönségesen kedvelt Irónak olyan darabjait is felkeresik, melyek a' többi' dicsősségére árnyékot vetnek? — A' gondatlan Sokáság választani nem tud — 's minden eddig nem látott gyönyörködteti.

O s s i á n.

36.

A' régiebb Nemzetek' maradványaiból csak egy Bárdus maradt-meg. — Ossián, valamint a' Hellenek, csak a' természetből és Nemzete geniusából, 's Hőseinek tetteiből tanulta a' Hárfá' fellengőbb hanyját. — Poémai formái hasonlíthatlanok a' Helláséhoz; — de a' tűz és Virtus lángba borítja a' lelket. — A' gondolatok' fennsége, az ingerek' és ösztönök' elevenségei a' Hőssel egygyütt felyebb emelik az arra termettet; — a' félénk borzad a' bátrak' veszedelmeitől. — Ossiánban minden egybe-foglalódik a' nemzeti karakterrel. A' Férjű 's győzedelmes Nemzet a' Fion-Gael' síjának legfényesebb tárgyakat nyújt, hogy énekelje. O maga is gyakran látta a' bátor tusát, 's Hőse volt a' győzedelemnek. — A' Hősek' lelkei tapsoltak fellegeikből a' Bárdus' férjias derékségének, — 's védették: hogy Hárfája által többeket serkentsen a' halhatatlanságra. — A' Naphoz való hymnosa, 's érzékeny melancholiája a' Homeridákan 's Kallimakhoson felyül zeng. — Olly' bátor gondolatokkal ezeknek egygyike sem fellengeti.

Az ujjabb Literaturákban.

37.

Hellás és Róma elfoglalta eleinten a' Nemzeteket az Eruditóval; továbbra, egy-néhány Nemzet sajdítani kezdvén a' főbb tökéletű munkákat, nemzeti nyelvén hasonlót mert reményleni. — Az Eruditio nem nyitotta még meg fényesebb pályát, mikor Petrarca az Italia miatt a' Lyrica Poésis' fenn nemében énekelte. — Itáliának egybeszaggatott állapotja 's a' Poéta dicsőssége feltüzelt benne a' Honnost is, hogy a' Nemzet Eleinek dicsősségére emlékezzék. — A' Poémában a' Hymnos ideálja, pindarosi erővel egygyesülve, leng; — 's ha egy érzékeny fájdalom hátráltatni látszik is a' fellengést, az egész és aránya egy felsőbb erőre mutat. — Petrarca a' Régieket még nem értette annyira, hogy azoknak fénnyek benne a' honni érzést az utánnozás által elgyengülhetne volna. — O sem Hellást sem Rómát különösen nem ohajtotta; — belátó lelke a' Nemzet' boldogúlhatását értette, — 's azt ohajtotta, hogy Italia a' külső erő' veszélyezésétől valaha megszabaduljon, — a' Haza' létele a' Nemzet' Virtusától függön, mely nélkül honni művelődése soha sem lehet. — Petrarcát az Entheos csak addig ragadta, hogy Hazájának egy tökéletesebb ideálját látván, a' férjias Honnos' bátorságát arra serkentette.

38.

A' következő idő Hellásba és Rómába bellyebb hatott. — A' Szépet és Nagyat, az Erőt és Bátorságot a' két Nemzetben inkább sajdította. — As Eruditio, türekedés 's a' lé-

leknek utánzó elfoglaltatása egy más tónust teremtett. — Hellást, Rómát, Olymposzt 's az Isteneket, — Aretét 's a' Virtust kezdte ohajtani a' férifiú, — 's Honnáról elfelejtkezni kevély lett. — A' Filozofus és Orátor csak Athenét 's Rómát imádta. Az Eruditus, ha Honnára valamit hathatott, csak a' kiválasztottakat arányozta; — a' Sokaság, a' Nemzet az isteniebb fényből ki volt zárva; vagy ha azt megpillantotta is, arra csak bámult, de jó-tévd erejét nem érezhette. — A' Nemzetnek honni geniusa nem volt. Csak az lehetett tökéletesebb, a' kit Hellás' és Róma geniusa megihlett. — A' lelkeskövetés helyet az utánzás foglalta-el a' Geniet is, ki megszűnván honnosnak lenni, csak az Eruditiónak 's Nemzetek' Tudósainak világolt; a' Hazának élni büszke nem volt. — A' Poétát phantasiája még tovább tévesztette. Hellásnak 's Rómának hangján énekelt. — A' Római nyelv újra feléledett.

39.

A' Lyrica Poésisban a' tónusnak Horátzius leginkább kedvezett. Ötet érteni leginkább törekedtek; — őt' ohajtották utánnozhadni. — Egyedül Sarbievsky egyesítette mejjében Hellást és Rómát. — Neki volt Hazája; fellengő elméjét nem kényszeríthette az Eruditio' elfelejtkezni a' Honról. Ez volt az arány, melyre minden Virtussal törekedett. Annak ohajtotta szép Századját; — annak segédjére buzdította a' Honn' férjfiát; — az Ellenségre ténstő győzedelmet éneklette. — Ezen Poéta az ujjabbak között legtöbbet fogott-fel. A' derékségnek személyesített tulajdoni, az erkölcs, Rómának akkori fénye lelkére hevesen hatottak; — 's ámbár a' nyelv igen sokat vett az idő tónusából 's a' Horátziusi formát utánnozte; mégis fellengő geniusa, a' szolgai utánnozást megvetve, a' Poétát tulajdon Emyreumába vitte. — Csudálni lehet, hogy tarthatta-meg az originalitást, a' ki Rómának, Germániának 's Hazájának különbbet arányzó Nagyjaít, legtulajdonabb hangon bízott halhatatlaniítani. — Baldeban az erő kissébb. — Buchanánt az idő' kedvelt tárgyai foglalták-el. Ebben az Eruditio, nyelv-tudás 's a' Horátzius utánnozása elérhetetlen.

40.

Nem szenvedhetvén végre a' Geniek a' Római nyelv a' kinszerítéseit, honni nyelveken kezdtek gondolkozni és írni. — A' Lyrica Poésisban a' többikhez hasonló tüzzel törekedtek. Sokáig megmaradt ebben is az utánnozás. A' nyelvnek engedni, — vagy törni kellett; míg utollyára, a' törekedés lehetetlenségét érezvén, az utánnozást elhagyták, 's az idő' tárgyait vették aránynak. — A' lélek ugyan szabadabb lett; de a' tárgyak nem mindig kedveztek. — Az volt legszerencsésebb, a' ki Horátziust értve, egy olyan idő-szakban 's Hazában élt; melynek kedvelt és megszokott tárgyai a' Horatziusétól legkevesebb különböztek. — Így emelkedtek Testi, Chiabrera, Frugoni és Fantoni, J. B. Rousseau és más kevesek arra, hogy ezen nemből is Claszszicitást nyerjenek. Honnoknak egy szebb százada, őket a' tökélethez még közelebb vitte volna. — A' Genie, utánnozás és egy oldalú tónus egy fényesebb tökéletre ritkán egygyesülnek.

41.

Egy' Netzel' Genieji sem látszanak az Originalitásból az Eruditio által kevesebbet veszteni, mint a' Britannusok. Ezek követve is nagyok. A' Nemzet' tónusa majd csak

nem változhatatlan. Ez a' Virtust kifejti ugyan egy nagyobb hatásra; de a' nélkül hogy szolgálai módon utánozna, — ott' az utánzó még Laurust nem nyert; — 's ha kedvezett is néha a' popularis aura, azt az idő semmivételte. — Dryden a' muzsika' hatalmát, Gray a' Bárdusok' elestét pindarosi lélekkel énekelték. — Ők, egy fennebb nemben, Albiont Helláshoz és Rómához emelték.

Buczy Emil.

3.

A' boldog alkony.

Hadnagy Emődy, Barátjához!

Hollenb. unn, Május' 1-sőjén 1821.

Hét éve már, mióta Hazámtól, 's egyszer'smind tőled is megváltam. Elgondolhatod, milly igen vágyódom karjaitok közzé, főkép' ha gyám nélkül hagyott öreg Szüléim jutnak eszembe. Mili húgomra, az olta talán a' sor is reá került; mért jó szívet sejték verni e' Szelid' kebelében. De bár mi váltózások estek is azon boldog időtől fogva ott; én sem vagyok az, a' mi voltam.

A' napokban kaptam Hadnagyi vitéz-kötést, noha a' mint tudod, az utolsó Francia-háborúban már katona valék. Szinte pirúlok megvallani: hogy a' csata-mezőnek emlékére, csak karczolást sem mutathatok. De mit is mondék csak? Talán sebetskét is hordozok. Hibázok kedves Jancsim! azt ugyan még nem; noha közel voltam hozzá. De Bécs honja az ideáloknak, 's a' megkeményedett katonai szív is felfogja a' szebb érzést, főkép', ha rokon-érezve viszszoноztatik bánása. Illy szövevényt tapasztalna a' Te kebeled is Barátom! — noha abban Grönland' hidegét dúlni tudom, — ha tanúja lennél, 's társasá életem' módjának.

Tudod, milly szabad lehellettel hagyám oda Hevest. Ereimben, már akkor is katona-tűz lobogott; 's hő-vágygyal, és tüzelgő szemekkel bámúltam a' vitézi rendet. De hát azért, átkozzam é a' Szép-nemet; hogy sorsom, olykor ember-vérben fürdeni kényszerít? Egy szó mint száz: a' napokban, Kapitányom' szállására indülék. Az Örtől értém hogy lakása' felső emeletében, nyugalomra lépett Vigvári Fő-Örmesternél mulat. Fel-